

De drieteenstrandloper is een kwetsbare, honk

Het lijkt de drieteenstrandlopers in Nederland voor de wind te gaan. Vooral in het waddengebied zijn de aantallen aanzienlijk toegenomen. Toch is dat niet noodzakelijkerwijs een gunstige ontwikkeling. Drieteenstrandlopers horen op zandige stranden thuis en die staan onder grote druk van recreatie en zandsuppletie.

De wereldberoemde natuurfotograaf Frans Lanting schreef ooit onder een foto van een drieteenstrandloper dat die in een habitat leeft van slechts enkele meters breed, maar duizenden kilometers lang. Drieteenstrandlopers komen wereldwijd voor aan zandstranden die 's winters ijsvrij blijven. Ze zijn algemeen van West-Europa tot in Zuid-Afrika, van de Chinese kust tot in Australië en langs de kusten van Noorden Zuid-Amerika, vrijwel altijd pal langs de zoutwaterlijn. Begin juni arriveren de vogels in hun broedgebieden op de hoogarctische toendra van Canada, Groenland en Siberië. Ook hier verblijven ze dan alleen in streken dicht bij de kust.

In Nederland komen drieteenstrandlopers 's winters met name voor op de Noordzeestranden van de Waddeneilanden. Tijdens de voorjaars trek, van de laatste week in mei tot en met de eerste week van juni, en de najaars trek in augustus en september, zien we ze juist vooral op de wadstranden. In die periode trekken vogels uit Siberië en Groenland door die óf in Nederland blijven óf doortrekken en zich verdelen over de stranden van West-Europa tot in zuidelijk Afrika (de Noord-Atlantische trekroute).

Trouw aan eigen strandje

Zo algemeen als het beeld van deze vóór de golven uit dribbelende globetrotters is, zo weinig weten we over het leven van drieteenstrandlopers. Door de vele duizenden kilometers strand die de drieteenstrandlopers in de overwinteringsperi-

ode bevolken is het moeilijk om tot betrouwbare schattingen van de omvang van de populaties te komen. Gebiedsdekkende inventarisaties van broedparen op de omvangrijke toendra zijn nóg moeilijker uit te voeren. Toch bestaat er wel een idee van de grootte van de populatie die de Noord-Atlantische trekroute gebruikt. Die wordt – onnauwkeurig – geschat op zo'n 123.000 dieren.

In Nederland komen de hoogste aantallen 's winters voornamelijk voor op de Noordzeestranden tussen Wassenaar en Zandvoort en verspreid over de Waddeneilanden. Ze houden zich dan vrijwel uitsluitend op de stranden en zandige wadplaten op. Slibbige wadplaten worden gemedend. In de tweede helft van mei en de eerste week van juni, wanneer er ook vogels uit zuidelijker overwinteringsgebieden langstrekken die de Nederlandse kustgebieden gebruiken om bij te tanken voor een vervolgvlucht naar de broedgebieden, komen er meer drieteenstrandlopers voor in Nederland: zo'n 10.000 tot 15.000. In die periode worden de hoogste aantallen gezien in het oostelijk deel van de Westerschelde en op zandige gebieden in de Waddenzee, minder op de Noordzeestranden van de Waddeneilanden.

Zowel 's winters als tijdens de trekperioden wordt op meerdere plekken makkelijk de '1%-norm' (= 1230 vogels) bereikt, die een gebied kwalificeert als wettelijk beschermd vanwege het voorkomen van substantiële aantallen van een betreffende soort. Maar met een eenmalige telling in mei wordt niet duidelijk hoeveel drieteenstrandlopers gebruik maken van een bepaald gebied tijdens de doortrek. Dat aantal zal vanwege doorstroom altijd hoger zijn dan het piekaantal, als dat al werd aangetroffen tijdens de bewuste tellingen. Anders gezegd: meerdere locaties langs de Nederlandse kust zijn van internationaal belang voor drieteenstrandlopers tijdens de winter en vooral de trekperioden. Meerdere locaties zullen dan ook vermoedelijk de 1%-norm halen.

In tegenstelling tot wat hun 'reislustige karakter' wellicht suggereert zijn drieteentjes bijzonder honkvast. Niet alleen gedurende een winter maar ook van jaar op jaar blijken de vogels zeer trouw aan vaste stukjes strand. Hetzelfde geldt voor de doortrekgebieden en hun broedgebieden. Dat honkvaste gedrag maakt de globetrotterende drieteenstrandlopers kwetsbaar voor aantastingen van hun leefgebieden in Nederland. De vogels houden tijdens hun trek een strak reisschema aan en waarschijnlijk rekenen ze op dezelfde geschikte omstandigheden die ze de voorafgaande jaren op een bepaald stukje strand aantreffen.

Toename op de wadden niet positief

Op dit moment lijkt het drieteenstrandlopers voor de wind te gaan. SOVON signaleert een toename van het aantal in Nederland voorkomende drieteentjes sinds de jaren negentig. Een opsplitsing in gebieden laat zien dat die toename grotendeels wordt gezien in het waddengebied. De aantallen op de Noordzeestranden van de Waddeneilanden zijn vrijwel gelijk gebleven. De vogeltellingen worden uitgevoerd tijdens hoogwater, wanneer de vogels rusten. Het is wel bekend dat de aantallen wormen in de wadbodem zijn

hkvaste globetrotter

toegenomen terwijl het door jarenlange mechanische schelpdier-overbevisning met schelpdieren juist slecht gesteld is. Bodemverstoring door de mechanische schelpdiervisserij veroorzaakt sedimentsvergroving en juist dit grovere sediment is vaak een fijne habitat voor wormen. Het is zeer wel mogelijk dat dit de toename van de wormen en daarmee van wormetende vogels zoals de drieteenstrandloper op het wad verklaart. Wat dus goed nieuws lijkt over de drieteenstrandloper is slecht nieuws over schelpdieretende vogels die door hun dieetspecialisme weinig alternatieven hebben.

Toegenomen recreatiedruk

Tegelijkertijd staat ook het typische leefgebied van drieteenstrandlopers wereldwijd onder druk. Stranden zijn populaire gebieden voor recreanten. Het strandbeeld wordt, zeker tijdens zonnige weekenden, gedomineerd door veel mensen met loslopende honden, vliegers en zelfs crossmotoren. Verschillende stranden zijn toegankelijk voor auto's, ook als de vogels zich tijdens hoogwater terugtrekken op het smalle strand tussen duin en zee. Nu lijken drieteenstrandlopers op het eerste gezicht niet bijzonder schuw. Maar ook minder schuwe vogels vliegen op voor langsgrennende honden en zullen bij veelvuldige verstoring allerter zijn en daardoor minder efficiënt voedsel vinden. Dat de grootste concentraties drieteenstrandlopers zich juist bevinden op de niet, of moeilijk voor mensen toegankelijke zandvlaktes als Vliehors, Richel, Noordvaarder en Simonszand zou kunnen duiden op een groot effect van menselijke verstoring op het voorkomen van drieteentjes.

Dat drieteenstrandlopers die gebruik maken van het toegenomen aanbod van wormen als prooi op voorheen slibbige en door schelpdieren gedomineerde wadplaten daarmee de drukke stranden wat makkelijker kunnen mijden lijkt een gelukkig alternatief. Deze ontwikkeling verbloemt echter dat strandrecreatie wel degelijk een probleem is.

Jaarlijks wordt de door golfslag veroorzaakte stranderosie

tegengegaan door elders in de Noordzee verzameld zand op stranden op te spuiten. Het is niet onwaarschijnlijk dat de voornaamste prooidieren van drieteentjes met een dikke laag zand bedekt. Met de toenemende dreiging van zeespiegelrijzing zal strandsuppletie, en andere voor drieteenstrandlopers ongunstige manieren van zeevering, waarschijnlijk steeds vaker en intensiever worden toegepast. Het is van groot belang dat de effecten van deze ingrepen op de voedselvoorziening van drieteenstrandlopers nauwkeurig worden bestudeerd. Recent gestart onderzoek van de Rijksuniversiteit Groningen en het Koninklijk NIOZ (Texel) aan drieteenstrandlopers langs de hele trekweg van Ghana tot in de Groenlandse broedgebieden zal ons meer kennis leveren. Bijvoorbeeld over hoe drieteenstrandlopers de Nederlandse stranden en zandvlaktes gebruiken tijdens de winter en de doortrek. Maar ook of deze honkvaste soort flexibel genoeg is om zich aan te passen aan veranderingen van de omgeving. ●

